

Õiguskantsler

Teie 14.06.2013 nr

Meie 26.06.2013 nr 6-1/130827/1302893

Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta Vanemahüvitise arvestamise alused

Austatud

Täna Teid pöördumise eest, milles tõstatasite vanemahüvitise arvutamise aluste põhiseaduspärasuse küsimuse.

Selgitasite oma avalduses, et olete registreeritud Eestis füüsilisest isikust ettevõtjaks, mis tähendab, et ettevõtjana maksate kõiki Eesti seadustes ettenähtud makse. Lisaks töötate vabakutselise tõlgina Euroopa Liidu institutsioonide heaks ja selle tegevuse tulemusel teenitud tasu pealt maksate nn ühenduse maksu, pensionimaksu, reisikindlustuse jm makse ja makseid, mis ei allu Eesti jurisdiktsioonile. Eesti alalise elanikuna deklareerite Eestis nii Teie ettevõtlustegevusest saadud tulu kui ka välismaal teenitud, sh Euroopa Liidu institutsioonidelt saadud, tulu. Leidsite, et sellest tulenevalt mõjutab Euroopa Liidu institutsioonidelt saadud tulu Teile Eestis tehtavaid tulumaksutagastusi. Samas aga ei lähe see osa Teie tulust arvesse vanemahüvitise arvutamisel. Põhjus on selles, et vanemahüvitise seaduse järgi on vanemahüvitise arvutamise aluseks üksnes Eestis sotsiaalmaksuga maksustatud tulu. Asusite seisukohale, et selline olukord ei ole õiglane. Leidsite, et kuna Teie Euroopa Liidu institutsioonide heaks töötamiselt teenitud tulu mõjutab Teile Eestis tehtavate tulumaksutagastuste suurust, siis peaks selline tulu minema arvesse ka vanemahüvitise arvutamisel.

Teatan Teile, et olen Teie avalduse läbi vaadanud, kuid **ma ei näe, et kehtiv vanemahüvitise arvutamise kord oleks vastuolus põhiseadusega**. Alljärgnevalt esitan oma seisukoha põhjenduse.

Vanemahüvitis on vanemahüvitise seaduse (edaspidi ka VHS) § 1 lg 1 ls 1 järgi riigi toetus, mida antakse isikule, kelle tulu väheneb laste kasvatamise tõttu, eesmärgiga säilitada sellele inimesele varasem sissetulek ning toetada töö- ja pereelu ühitamist. Vastavalt VHS § 3 lõigetele 1 ja 2 arvutatakse ühe kalendrikuu hüvitise suurus hüvitise taotleja ühe kalendrikuu keskmisest tulust, mis leitakse hüvitisele õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaastal isiku eest Eestis tasutud sotsiaalmaksu järgi. Teie avalduse lahendamisel on niisiis keskseks küsimuseks, miks

seadusandja valis vanemahüvitise süsteemi kujundamisel hüvitise arvutamise mõõdupuuks hüvitist taotleva inimese eest Eestis tasutud sotsiaalmaksu. Teisisõnu küsisite, miks võetakse vanemahüvitise suuruse arvutamisel arvesse ainult sellise vanemahüvitist taotleva inimese eelneval kalendriaastal teenitud tulu, mis oli Eestis sotsiaalmaksuga maksustatud.

Vastuse sellele küsimusele annab seletuskiri vanemahüvitise seaduse eelnõu juurde.¹ Seletuskirjas selgitatakse, et vanemahüvitise arvutamisel võetakse arvesse sotsiaalmaksuga maksustatud tulu hüvitisele õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaastal, sest see võimaldab riigil määrata hüvitist piisavalt lihtsalt ning ka objektiivsetel alustel: hüvitise määramiseks vajalikke ja tõeseid andmeid isiku tulude kohta on vastutaval asutusel võimalik hõlpsasti saada riikliku pensionikindlustuse registrist.²

Järgnevalt tuleb vastata küsimusele, kas seadusandja tehtud valik vanemahüvitise suuruse määramise aluse osas on põhiseaduslikult aktsepteeritav ja põhjendatud.

Esiialgu võib tunduda, et vanemahüvitise suuruse määramise korra kehtival kujul sätestamise eesmärk, milleks sisuliselt on tagada vanemahüvitise süsteemi toimimise ja administreeritavuse lihtsus, on üksikisiku seisukohalt vähe oluline vanemahüvitise süsteemi sisseseadmise üldise eesmärgi – tagada lapsevanemaks saanud ja last kasvatavale inimesele varasemaga võrdne sissetulek – kõrval. Samas aga tuleb silmas pidada, et ka süsteemi administreeritavuse lihtsusel on sotsiaaltoetuste määramisel oluline kaal. Riigikohus on asunud nimelt seisukohale, et vanemahüvitise maksmise süsteemi administreerimise lihtsus on legitiimne eesmärk, mis võib õigustada isikute põhiõiguste riivet.³

Samuti on Riigikohus selgitanud, et kuivõrd vanemahüvitise maksmine toimub sõltumata sellest, kas seda taotleb või taotlenud isik elab puuduses või mitte, saab vanemahüvitise maksmist pidada riigi nn vabatahtlikult võetud ülesandeks. See tähendab, et vanemahüvitise näol on tegemist riigi heast tahtest ja poliitilistest eesmärkidest lähtuvalt isikutele antava hüve või soodustusega, mitte põhiseadusest tuleneva kohustusega.⁴ Selliste soodustuste puhul on seadusandjal küllaltki avar diskretsiooniruum otsustamiseks, kas, kellele, millises suuruses ja millistel tingimustel soodustust antakse.⁵ Sellest tulenevalt ei saa minu hinnangul seadusandjale põhimõtteliselt ette heita seda, et ta on valinud vanemahüvitise suuruse määramise mõõdupuuks just Eestis tasutud sotsiaalmaksu summa: minu hinnangul on aktsepteeritav, et seadusandja on otsustanud toetada suuremal määral neid lapsevanemaid, kes on andnud rohkem sotsiaalmaksu Eesti riiklikku pensioni- ja ravikindlustussüsteemi.

Teine küsimus on aga, kas ainuüksi sotsiaalmaksu andmetest lähtumisel on tagatud Euroopa Liidu õigusest kinnipidamine. Sellele küsimusele on pädev vastama Euroopa Liidu liikmesriigi kohus või Euroopa Liidu liikmesriigi kohtu või Euroopa Komisjoni taotlusel Euroopa Kohus. Küsimusele, millised õigusaktid ja miks Teile kohalduvad, võite vastuse saada Euroopa Liidu nõuandla portaali http://europa.eu/youreurope/advice/index_et.htm vahendusel.

Selle tõdemusega lõpetan Teie avalduse menetlemise. Kui Te siiski minu seisukohaga ei nõustu ja leiate jätkuvalt, et vanemahüvitise regulatsioonis on põhiseaduslik probleem olemas, võite kaaluda halduskohtusse pöördumist vanemahüvitise määramise otsuse vaidlustamiseks. Seoses

---

¹ Vt seletuskiri vanemahüvitise seaduse eelnõu nr 125 SE juurde. Kättesaadav arvutivõrgust: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=032660011.

² Vt seletuskirja alapeatükk 3.3.

³ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 27.12.2011 otsus asjas nr 3-4-1-23-11, p 60.

⁴ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 27.12.2011 otsus asjas nr 3-4-1-23-11, p 68.

⁵ Vt nt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 07.06.2011 otsus asjas nr 3-4-1-12-10, p 58.

sellega soovitan Teil tutvuda Justiitsministeeriumi veebilehel <http://www.kohus.ee/56323> oleva juhisega, mis tutvustab kohtusse pöördumise täpsemat korda ning viitab asjakohastele õigusaktidele.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel